

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

SEKRETARZ STANU
Aleksandra Gajewska

BPD-V.055.7.2024.ES
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

ZAWIADOMIENIE O SPOSOBIE ZAŁATWIENIA PETYCJI

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz.U. 2018 poz. 870), w związku z petycją w sprawie problemu braku miejsc w pieczy zastępczej oraz ustalania kosztów objęcia rodzin zastępczych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, uprzejmie informuję.

Na wstępie należy podkreślić, że Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej ma na uwadze postulaty dotyczące pieczy zastępczej, w tym problemy wynikające z wciąż niewystarczającej liczby rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka, a także dotyczące sposobu funkcjonowania instytucjonalnych form pieczy zastępczej. W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przeprowadzana jest stała ewaluacja systemu pieczy zastępczej na terenie całego kraju. Corocznie przygotowywana jest *Informacja o realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*. Dla poprawy funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w Polsce uchwalona została ustawa o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie w dniu 1 lutego 2023 r., podejmowane są również prace w zakresie analizy przepisów prawnych w kierunku wprowadzenia ewentualnych nowych zmian legislacyjnych.

Z inicjatywy ministra właściwego ds. rodziny powołano pięć zespołów roboczych, które wypracowują rekomendacje rozwiązań systemowych i które będą służyć jak najlepszej opiece nad dziećmi:

- rodzinnej pieczy zastępczej, w tym rodzicielstwa zawodowego,
- wsparcia systemowego pieczy zastępczej oraz usamodzielniania pełnoletnich wychowanków,
- instytucjonalnej pieczy zastępczej, w tym zmian funkcji placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- wsparcia dzieci ze specjalnymi potrzebami umieszczonych w pieczy zastępczej,
- promocji rodzicielstwa zastępczego.

Odnosząc się do postulatu wskazania wymogu prawnego zatrudniania w ośrodkach pomocy społecznej specjalistów takich jak psychologowie, psychoterapeuci, terapeuci czy pedagodzy, należy podkreślić, że konieczność zatrudnienia w ośrodku pomocy społecznej psychologa, psychoterapeuty, terapeuty i pedagoga wynika bezpośrednio z przeprowadzania szeroko rozumianego poradnictwa specjalistycznego, na które wskazują przepisy ustawy z dnia 12 marca 2012 r. o pomocy społecznej. (Dz. U. 2023 z późn. zm). Należy jednak zauważyć, że zatrudnienie wyżej wymienionych specjalistów uzależnione jest od struktury ośrodka, a także zapotrzebowania na poszczególne usługi.

Warto w tym miejscu dodać, że duża część ośrodków oferuje specjalistyczne poradnictwo psychologiczne, w ramach którego umożliwia się korzystanie z bezpłatnych, indywidualnych konsultacji psychologicznych zorganizowanych dla osób potrzebujących pomocy.

Tym samym uprzejmie informuję, że na obecnym etapie Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie przewiduje wprowadzenia do ww. ustawy przepisu obligującego zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej specjalistów pracy z rodziną.

Odnosząc się do postulatu uruchomienia systemu profilaktycznego wsparcia rodziny w sytuacjach podejrzenia zajścia trudności rodzinnych, należy wskazać, że zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.) pracę z rodziną organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania na podstawie art. 190 tej ustawy. Praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie:

- 1) konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- 2) terapii i mediacji;
- 3) usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;
- 4) pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
- 5) organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych dalej "grupami wsparcia" lub "grupami samopomocowymi".

Praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną.

Należy zaznaczyć, że na podstawie art. 11 ust. 1 ww. ustawy, w przypadku gdy ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych poweźmie informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej albo centrum usług społecznych przeprowadza w tej rodzinie wywiad środowiskowy, na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej. Po przeprowadzeniu wywiadu, o którym mowa powyżej, pracownik socjalny dokonuje analizy sytuacji rodziny, a jeżeli z niniejszej analizy wynika konieczność przydzielenia rodzinie asystenta rodziny, pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej albo centrum usług społecznych występuje odpowiednio do kierownika ośrodka pomocy

społecznej albo dyrektora centrum usług społecznych z wnioskiem o jego przydzielenie. Po otrzymaniu ww. wniosku kierownik ośrodka pomocy społecznej albo dyrektor centrum usług społecznych:

- 1) przydziela rodzinie asystenta rodziny albo
- 2) występuje do jednostki organizacyjnej gminy, która organizuje pracę z rodziną, o przydzielenie rodzinie asystenta rodziny albo
- 3) występuje do podmiotu, któremu gmina zleciła realizację pracy z rodziną na podstawie art. 190, o przydzielenie rodzinie asystenta rodziny.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Placówka wsparcia dziennego współpracuje z rodzicami lub opiekunami dziecka, a także z placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Pobyt dziecka w placówce wsparcia dziennego jest nieodpłatny i dobrowolny, chyba że do placówki skieruje sąd. Ponadto wedle art. 29 ust. 1 ww. ustawy w celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Wobec powyższego, w sytuacji powzięcia przez ośrodek pomocy społecznej lub ośrodek pomocy społecznej informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych istnieje możliwość przydzielenia takiej rodzinie asystenta rodziny, wdrażane są działania profilaktyczne celem udzielenia pomocy rodzinie w poprawie ich sytuacji życiowej, w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych czy wychowawczych z dziećmi. Jeżeli sytuacja tego wymaga, dziecko może również zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego, a rodzina może skorzystać z pomocy rodziny wspierającej.

Resort rodziny ma na uwadze, że działania profilaktyczne i wspierające rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze powinny być wzmacniane, dlatego też kwestia ta jest analizowana przez Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Odnosząc się do postulatu uruchomienia stałej współpracy systemu oświatowego z systemem wsparcia rodziny, uprzejmie informuję, że kwestia ta również zostanie poddana analizie przez resort rodziny. System oświatowy pozostaje bowiem we właściwości Ministerstwa Edukacji.

Jednocześnie w nawiązaniu do obowiązujących przepisów prawa pragnę podkreślić, że zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 11 i 18 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań asystenta rodziny należy m.in udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych, a także współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny.

Co również istotne, działające w ramach systemu wspierania rodziny – wymienione wyżej - placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie opiekuńczej zapewniają dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce oraz organizację czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe i rozwój zainteresowań. Ponadto placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie specjalistycznej w szczególności organizują zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizują indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię. Placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie podwórkowej realizują natomiast działania animacyjne i socjoterapeutyczne

W odniesieniu do postulatu wprowadzenia pełnej odpłatności gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej uprzejmie informuję, że Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie rozważa aktualnie całkowitego obciążenia gmin kosztami związanymi z pobytem dziecka w pieczy zastępczej. Resort rodziny zauważa natomiast konieczność wzmocnienia współpracy samorządu gminnego z samorządem powiatowym w obszarze pieczy zastępczej, celem podejmowania przez gminy intensywniejszych, skuteczniejszych działań w zakresie wspierania rodziny, zapobiegania sytuacjom, w których umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej pozostaje jedynym możliwym rozwiązaniem ze względu na trudności opiekuńczo-wychowawcze rodziny biologicznej.

Odnosząc się do postulowanego w przedmiotowej petycji wprowadzenia zmian w obecnie przyjętym procesie deinstytucjonalizacji należy podkreślić, że deinstytucjonalizacja nie ma definicji legalnej, natomiast w opinii resortu rodziny, w odniesieniu do systemu pieczy zastępczej należałoby rozumieć ten proces szeroko jako wzmocnianie i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, przy jednoczesnym przekształcaniu istniejących placówek opiekuńczo-wychowawczych w instytucje wysokospecjalistyczne, których kadra mogłaby świadczyć także usługi dla lokalnej społeczności. Podejmowane w tym zakresie działania mają przede wszystkim na uwadze dobro i bezpieczeństwo dziecka. Nie oznacza to jednak likwidacji placówek, gdyż Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zauważa istotną rolę, jaką w systemie pieczy zastępczej pełnią obecnie placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne czy interwencyjne ośrodki preadopcyjne, zwłaszcza w sytuacjach gdy istnieje np. konieczność umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej w trybie interwencyjnym czy potrzebne jest wysokospecjalistyczne wsparcie lub też z określonego powodu brak jest możliwości umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej czy rodzinnym domu dziecka.

W obecnym stanie prawnym powstawanie nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, jest ograniczone, jednak należy podkreślić, że obowiązujące przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewidują uznaniowość wojewody w sprawie ich ewentualnego powstawania. Zgodnie z art. 106 ust. 1a ww. ustawy, placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego mogą być tworzone tylko w przypadku, gdy:

- 1) utworzenie nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej lub przekształcenie istniejącej placówki opiekuńczo-wychowawczej nie spowoduje zwiększenia liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie danego powiatu albo

2) jest to umotywowane szczególnymi potrzebami lokalnymi.

W tej drugiej jednak sytuacji podmiot występujący o zezwolenie musi przedstawić uzyskaną wcześniej opinię Rzecznika Praw Dziecka o zasadności utworzenia takiej placówki. Rzecznik Praw Dziecka, realizując zadanie z zakresu opiniowania zasadności tworzenia placówek i ośrodków instytucjonalnej pieczy zastępczej, występuje jako konstytucyjny organ stojący na straży praw dziecka określonych w Konstytucji RP. Wydając opinię, kieruje się dobrem dziecka oraz przesłankami wskazującymi na brak możliwości zapewnienia dzieciom rodzinnej pieczy zastępczej. Podkreślenia wymaga, że istnieje wciąż możliwość tworzenia – bez dodatkowych warunków – placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie są obecnie prowadzone prace legislacyjne związane ze zmianą przepisów dotyczących wydawania zezwoleń na prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych. Należy jednak zaznaczyć, że Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prowadzi ewaluację funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w Polsce, w tym wolnych miejsc w pieczy zastępczej oraz wykonywania postanowień sądów rodzinnych. W związku z tym analizowane są w chwili obecnej warianty niezbędnych działań w celu zagwarantowania jego poprawnego działania. Natomiast wszelkie propozycje zmian legislacyjnych zostaną poddane szerokim konsultacjom społecznym.

Odnosząc się do postulatów doprecyzowania kwestii ponoszenia kosztów opieki koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, w tym składowych tychże kosztów i partycypacji gminy w tych kosztach, uprzejmie informuję, że zagadnienie to pozostaje w zainteresowaniu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz jest poddawane szczegółowej analizie, celem przedstawienia propozycji ewentualnych zmian legislacyjnych.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku

Aleksandra Gajewska

Sekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/